

โปงลาง : การประกวด พลวัต ขับเคลื่อนวัฒนธรรม*

PONG LANG : CONTEST, THE DYNAMICS THAT DRIVE THE CULTURE

บุลากร สมไสย

Bulakorn Somsai

กฤษกร อ่อนละมุล

Krisakorn Onlamul

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: mosza2529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความนิยมอย่างกว้างขวาง ถือว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่สำคัญของภาคอีสาน โดยการประกวดวงโปงลางนี้มีการประกวดมาแล้วมากกว่า 40 ปี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารการประกวดและสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านหลายท่าน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า แต่เดิมวงโปงลางไม่มีการประกวดแต่นิยมเล่นเพื่อสร้างความบันเทิงภายในหมู่บ้าน โดยนายเปลื้อง ฉายรัศมีเป็นผู้พัฒนาและนำโปงลางเข้ามาเล่นในหมู่บ้านซึ่งเป็นการประสมวงในรูปแบบวงโปงลางเป็นครั้งแรกในราว พ.ศ. 2505 ประกอบไปด้วย โปงลาง พิณ แคน โหวด ซออีสาน กลอง ฉิ่ง ฉาบ และเริ่มมีการประกวดครั้งแรกใน พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทยุ 909 กรป. กลาง (กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ) จังหวัดสกลนคร ต่อมาใน พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางในงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ และในปีเดียวกันนี้ มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนเป็นครั้งแรก โดยมีการย้ายสนามการประกวดไปตามจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสาน ต่อมาใน พ.ศ. 2549 มีการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ และใน พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดโปงลางรายการฟ้อนลำแคนคอนเทสต์เป็นครั้งแรก ซึ่งจัดโดยสำนักวัฒนธรรมและคณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยครั้งแรกได้จัดร่วมกับอีสานทีวี และมีการจัดการประกวดเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: วงโปงลาง, ประวัติความเป็นมา, การประกวด

Abstract

The objectives of this research article was to Study the history of Pong Lang Band Contest, Which is a folk music of Isan that is widely popular. It is considered one of the important branches of art and culture in the Northeast. The Pong Lang band contest has been contested for more than 40 years. The researcher studied from the contest documents and interviews from many folk music experts. The tools used in this research were surveys, observation forms, in - depth interviews. and group chat. The results showed that ; Originally, the Pong Lang orchestra had no contest but played for entertainment in the village by Mr. Plueng Chairasmee, developed and brought Pong Lang to play in the village. This was the first time in the form of Pong Lang orchestra in 1962. which consisted of Pong Lang, Pin, Can, Vote, Isan, drums, cymbals, and cymbals. And started the contest for the first time in 1975 at the radio station 909 Klang (National Security Directorate), Sakon Nakhon Province. Later, in 1987, there was a Pong Lang band contest at the Kalasin Red Cross event. and in the same year There was a contest of Pong Lang orchestra in student arts and crafts for the first time, later in 2006. There was a contest for the first time in Thailand Pong Lang Championship and in 2008, the Pong Lang Contest was held for the first time. organized by the Department of Physical Education The Ministry of Tourism, Sports and Recreation, and in 2008, the Pong Lang Contest was held for the first time. organized by the Bureau of Culture and the Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, for the first time in collaboration with Isan TV and the contest is held every year until now.

Keywords: Pong Lang Band, The History, The Contest

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนไทย ซึ่งการแสดงดนตรีพื้นบ้านของแต่ละภาคจะออกมาในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และนิสัยของคนในท้องถิ่นนั้น จึงทำให้การแสดงดนตรีพื้นบ้านแตกต่างกันออกไปด้วย ดนตรีพื้นบ้านเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ในการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามความคิดของตน เพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วงโปงลางก็เป็นดนตรีพื้นบ้านที่นำเอาดนตรีที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคอีสานมาเล่นรวมกัน เป็นการริเริ่มพัฒนาการแสดงดนตรีพื้นบ้าน โดยนายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้คิดนำเอาโปงลาง มาบรรเลงร่วมกับพิณ แคน กลอง โหวด ไหซอง ฉิ่ง ฉาบ กั๊บแก๊บ จึงได้เกิดวงดนตรีพื้นบ้าน เรียกว่า “วงโปงลาง” (บัวรอง พลศักดิ์, 2542) และได้แพร่หลายเข้ามาในสถานศึกษา มีการประยุกต์ การแสดงดนตรี ประกอบเข้ากับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน จนเป็นที่นิยมอย่างสูง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ วงโปงลางได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา มีการเรียนการสอน เพื่อการสืบทอดในมหาวิทยาลัยในภาคอีสาน

นายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้หนึ่งที่มีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาการตีเกราะลอหรือ ขอลอ รวมถึงการทำเกราะหรือขอลอได้ดีที่สุด ใน พ.ศ. 2499 ครูเปลื้อง ฉายรัศมี ได้เพิ่มลูก เกราะลอหรือขอลอ จากเดิม 6 ลูก เป็น 9 ลูก (มี 5 เสียง) โด, เร, มี, ซอล, ลา ปี พ.ศ. 2500 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้ทำการเปลี่ยนการทำเกราะลอหรือขอลอ จากไม้หมากเลื่อม มาเป็นไม้ มะหาด (ไม้หมากหาด) และเพิ่มลูกโปงลางจาก 9 ลูกเป็น 12 ลูก (มี 5 เสียงเช่นเดิม) และในปี พ.ศ. 2505 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้เปลี่ยนชื่อเรียกเกราะลอหรือขอลอ มาเป็นโปงลาง ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ครูเปลื้อง ฉายรัศมีได้เพิ่มลูกของโปงลาง จาก 12 ลูกเป็น 13 ลูก โดยได้เพิ่มเสียง ฟา ขึ้นมาอีกเสียงหนึ่ง เป็น 6 เสียง โด, เร, มี, ฟา, ซอล, ลา จนได้รับความนิยมจากชาวบ้าน อีสาน ไปจนถึงประชาชนโดยทั่วไป (วัชร เมธาศุภสวัสดิ์, 2556)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษา ได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและ กิจกรรมการเรียนรู้ หลายโรงเรียนได้จัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านประจำโรงเรียนขึ้น (เสกสรรค์ โสด เสียว, 2554)

การพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางซึ่งต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง รวมถึง การบริหารจัดการวงที่เป็นระบบ แต่ละโรงเรียนมีการเรียนเกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านซึ่งจัดตั้ง เป็นชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน และแต่ละโรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการ สอนหลากหลายวิธี เช่น การรับการถ่ายทอดจากครูประจำชุมนุม วิทยากรท้องถิ่นทางด้าน ดนตรีพื้นบ้าน นโยบายของผู้บริหารบางโรงเรียนก็ได้เน้นในเรื่องการประกวดแข่งขันระดับ ต่าง ๆ (สุกัญญา ทองทิพย์, 2558)

วงโปงลางศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แต่เมื่อถึงเวลาหนึ่งที่มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น กระแสวัฒนธรรมจาก ต่างชาติ และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามาก ทั้งระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ศาสนา ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลโดยตรงกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน อีสานเป็นอย่างยิ่ง เพราะวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมี การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดง และการนำเสนอที่ทันสมัยทันกับยุคปัจจุบันเพื่อความนิยม ขึ้นชอบ และความอยู่รอดทางวัฒนธรรม ซึ่งหากไม่มีการอนุรักษ์ หรือทำข้อตกลงที่เป็นรูปแบบ

ที่ชัดเจนไว้ การแสดงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ก็จะไม่สามารถคงทนอยู่ได้ (วิญญู ผิวิรัตน์, 2558) ซึ่งการประกวดก็เป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์วงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง

ในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง มีการประกวดครั้งแรกที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ในปี พ.ศ. 2518 ในตอนนั้นเรียกว่าการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563) รายการประกวดที่สำคัญมีหลายรายการ ได้แก่ การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย จัดโดยกรมพลศึกษา การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น การประกวดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน และอีกหลายสนามการประกวดในภาคอีสาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติของการประกวดวงโปงลาง เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนมีความรักในการแสดงพื้นบ้าน เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรม การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นกิจกรรมของชุมชนโดยเฉพาะตามประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่จะมีการประกวด และการประกวดแต่ละครั้งก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับประเพณีอันดีงามของชาวอีสาน โดยให้กรรมการกำหนดการแสดงขึ้นมาให้ ในการแข่งขันแต่ละปีจะไม่ซ้ำกัน จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทุกครั้งเพื่อเป็นเกณฑ์การแข่งขัน เช่น ปี พ.ศ. 2561 การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ กรรมการได้กำหนดการแสดงให้เนื้อร้อง ทำนองเป็นทำนองสาละวัน ในปี พ.ศ. 2562 กำหนดให้เป็นมหรหรรมลำผญา โดยการแสดงที่กำหนดให้ จะต้องเป็นการลำผญาประกอบดนตรีพื้นบ้านอีสานโปงลาง ในการประกวดแต่ละครั้งจะต้องมีการแต่งเนื้อร้องใหม่ เพื่อให้เข้ากับหัวข้อที่คณะกรรมการตั้งขึ้นมา รูปแบบการแสดงก็เปลี่ยนให้เข้ากับชุดการแสดง ในการตัดสินก็มีหลักเกณฑ์ตามที่คณะกรรมการกำหนดเอาไว้ ผู้ชนะจะได้ถ้วยรางวัลพระราชทานและเงินรางวัลตามที่กำหนดเอาไว้ แต่ละสนามการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานก็จะคล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันเฉพาะหัวข้อการแสดงในการประกวดดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง

ปัญหาที่พบในการประกวดวงโปงลาง คือ กติกาการแข่งขันในแต่ละสนามยังมีการปรับเปลี่ยนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละปีก็จำพบปัญหาในการแข่งขันที่แตกต่างกัน เช่นปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดอายุผู้สมัครเข้าแข่งขัน ความชัดเจนในการตัดสิน ความยุติธรรมในการตัดสิน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้รับการแก้ไขจากคณะกรรมการผู้ตัดสินและคณะกรรมการผู้จัดงานให้ผ่านพ้นไปได้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าคณะกรรมการและผู้จัดงานมีวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติพัฒนาการของการประกวดวงโปงลางจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลางในแต่ละยุคสมัย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการประกวดดนตรีพื้นบ้าน

อีสานวงโปงลาง และเพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ให้แก่คนรุ่น
หลังหันมาสนใจและสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือ Qualitative Research เป็นการวิจัยที่ “ต้องการค้นคว้าความจริงจากสภาพเหตุการณ์สภาพแวดล้อมตามความจริง ซึ่งหัวใจหลักคือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์สภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมอง

2. ในด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยเลือกจาก

2.1 คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตัดสินใจและจัดการประกวดวงโปงลาง ใน 3 สนาม ที่เป็นขอบเขตของการวิจัย คือ 1) เวทีการประกวดวงโปงลางซึ่งถวญพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ 2) การประกวดวงโปงลางศิลปหัตถกรรม นักเรียน จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การประกวดวงโปงลางพ็อน ลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องเคยเป็น กรรมการผู้ตัดสิน หรือผู้จัดการประกวดอย่างน้อย 1 ใน 3 สนาม ได้แก่

1. ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
2. ผศ.ดร. เจริญชัย ชนไพโรจน์
3. อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
4. ดร. พูลทองใจ ชั่งรัมย์
5. ผศ.ดร. ทินกร อัดตไพบูลย์
6. ดร. พรสวรรค์ พรตอณก่อ
7. ดร. โสโชค สุโนนตาด
8. อาจารย์ธงชัย คำโสภา
9. ผศ.ดร. หิรัญ จักรเสน
10. ดร.วรศักดิ์ วรยศ

2.2 ผู้ทำวงเข้าประกวด โดยเป็นผู้ที่เคยทำวงเข้าประกวดอย่างน้อย 1 ใน 3 สนาม ที่เป็นขอบเขตของการวิจัยได้แก่

1. ดร.วิญญู ฌิวิรัตน์ วงโปงลางตำนานไหม
2. อาจารย์ฉวีวรรณ พลธรรม วงโปงลางออนซอนอีสาน

3. อาจารย์ทศพร พลธรรม วงโป่งลางออนซอนอีสาน

4. อาจารย์เจษฎา ฉายถวิล วงโป่งลางกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์

5. อาจารย์ณัฐพล เขตคาม วงโป่งลางฮักอีสาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่

3.1 แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติการประกวดวงโป่งลางในประเด็นต่าง ๆ เช่น เวทีการประกวดวงโป่งลาง ผู้ที่เป็นคณะกรรมการตัดสิน ผู้จัดการประกวดวงโป่งลาง เป็นต้น

3.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโป่งลาง

3.3 แบบสนทนากลุ่ม ใช้ในการสนทนาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโป่งลาง และแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโป่งลางเป็นต้น โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดย ตั้งคำถามในการวิจัย ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1. ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

2. ผศ. ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์

3. อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

4. ผศ.ดร. สยาม จวงประโคน

5. ผศ.ดร. หิรัญ จักรเสน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยทำการศึกษาโดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

4.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโป่งลาง

4.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโป่งลาง

4.3 ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 ทฤษฎีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

4.3.2 ทฤษฎีสุนทรียภาพเชิงพรรณนา

4.3.3 ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์

4.3.4 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

4.3.5 ทฤษฎีมานุษยวิทยาการดนตรี

4.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง ตุลาคม 2561 - ตุลาคม 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาประวัติการประกวดวงโปงลาง โดยศึกษาจากเอกสารสำคัญ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีเฝ้าการประกวด รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประกวดวงโปงลาง โดยผู้วิจัยมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ทำการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันในแต่ละปรากฏการณ์

5.2 ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบตีความสรุปย่อยยืนยันแน่ชัดในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

ผลการวิจัย

ความเป็นมาของประวัติการประกวดวงโปงลาง มีความเป็นมาที่ปรากฏหลักฐาน เอกสารและจากคำบอกเล่าต่อกันมา พบว่า การประกวดวงโปงลางเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ตามคำบอกเล่าของ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงซึ่งได้กล่าวว่าการประกวดโปงลางในตอนนั้นยังไม่มีรูปแบบและเกณฑ์การแข่งขัน โดยวงที่ส่งเข้าประกวดแรก ๆ มีวงโหวตเสียงทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด หนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วงดงสวรรค์ สันติสุข จังหวัดอุดรธานี วงศศิธร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะมีการประกวดกันในวันเสาร์และวันอาทิตย์ช่วงระหว่างดำนานถึงฤดูเกี่ยวข้าว ในการประกวดสมัยนั้นมีการให้คะแนนในภาพรวมว่าวงใดเล่นดนตรีและการแสดงได้ดีกว่า ก็จะเป็นวงชนะเลิศ (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563) ต่อมาการประกวดวงโปงลางมีขึ้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น โดยให้แต่ละอำเภอส่งวงโปงลางเข้าประกวดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยยังไม่มีการส่งวงโปงลางจากจังหวัดอื่นเข้าร่วมประกวด สรุปความเป็นมาประวัติการประกวดวงโปงลาง ดังนี้

พ.ศ. 2518 มีการจัดการประกวดที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งยังไม่มีเกณฑ์การประกวด และไม่มีการแยกคะแนนเป็นแต่ละด้าน จะตัดสินกันในการประกวดวงใดทำการแสดงได้ดีวงนั้นเป็นวงชนะเลิศ

พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประกวดและแยกการให้คะแนนเป็นแต่ละด้าน ได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 2) คะแนนด้านการแสดง 3) คะแนนด้านการขับร้องโดยมีการให้คะแนนที่มีสัดส่วนเท่า ๆ กัน

พ.ศ. 2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรง
โปรดเกล้าฯ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 จังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้
กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันมหกรรมการประกวดโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์
ประวัติ สนามการประกวดวงโปงลางที่สำคัญ

พ.ศ. 2530 มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2549 มีการจัดประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย เป็นครั้งแรก ที่สนาม
กีฬาแห่งชาติ สนามศุภชลาศัย กรุงเทพฯ ซึ่งในด้านเกณฑ์การให้คะแนน มีการแบ่งเกณฑ์
การให้คะแนนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านดนตรี 50 คะแนน 2) ด้านการแสดง 30 คะแนน
3) ด้านการขับร้อง 20 คะแนน

พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เป็นครั้งแรก
ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และได้มีการแบ่งเกณฑ์การให้คะแนน ออกเป็น
3 ด้าน ได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 40 คะแนน 2) คะแนนด้านการแสดง 40 คะแนน 3) ด้าน
การขับร้อง 20 คะแนน

ตารางที่ 1 พัฒนาการในการประกวดวงโปงลาง

ก่อนมีการประกวด	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2514	เดิมโปงลางไม่มีการประกวด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีวงโปงลาง ในงานประจำปีก็มี งานกาชาดทางจังหวัด ให้แต่ละอำเภอนำศิลปวัฒนธรรมของตนมาแสดง ผลงาน ซึ่งแต่ ก่อนไม่มีรูปแบบแต่ก็เป็นวงโปงลาง รูปแบบการแสดงไม่ได้กำหนด จะแสดงแบบไหนก็ได้ วงที่มาโชว์ในตอนนั้นได้แก่ วงหนองสอ วง ส.ศศิธร วง ส.ประดิษฐ์ศิลป์ วงหนุ่มมะพร้าว หัวสาวดอกคูณ มาทำการแสดง
เริ่มมีการประกวด	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2518	เริ่มมีการประกวดขึ้นครั้งแรกที่สถานีวิทยุ 909 กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัย แห่งชาติ จังหวัดสกลนคร เป็นการประกวด จากช่วงด้านถึงเกี่ยวข้าว ในวันเสาร์ วันอาทิตย์ เพราะวงโปงลางได้แพร่กระจายมีวงโปงลางในหลายจังหวัด ที่มาประกวด
พ.ศ. 2520	จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นครั้งแรกมีการประกวดวงโปงลาง มีการให้รางวัลและมีหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการเข้าร่วม ได้แก่กรมชลประทาน เกษตรอำเภอ โดยมีโรงเรียนส่งเข้า ประกวดด้วย ก็เลยเกิดปัญหาจึงได้มาประชุมกัน มีการแยกประเภท การประกวดเป็น 3 ระดับ มีระดับประชาชน ระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ทะเลาะเบาะแว้งกัน จึงมีการแบ่งเกณฑ์กันดังกล่าว
รายการประกวดวงโปงลางที่สำคัญในปัจจุบัน	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2530	การประกวดวงโปงลางเริ่มมีชื่อแพร่กระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ พอถึงจุดนี้เกณฑ์ก็เริ่ม เปลี่ยนออกไปแต่ละจังหวัดก็ตั้งเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งแตกต่างกัน มีเกณฑ์การประกวดวง โปงลางที่แตกต่างกันเป็นเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด และเริ่มมีการประกวดวงโปงลางในงาน ศิลปหัตถกรรมนักเรียน เป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2531 - 2564	งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนมีการประกวดวงโปงลาง จนถึงปัจจุบัน
พ.ศ. 2549	เริ่มประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ณ สนามกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพฯ จัดโดยกรมพลศึกษา ซึ่งด้วยพระราชทานของสมเด็จพระพันปีหลวงพระนางเจ้าสิริกิติ์ พร้อมเงินรางวัล 50,000 บาท และต่อมาภายหลังได้มีการเพิ่มรางวัลเป็น 100,000 บาท สำหรับวงที่ชนะเลิศ
พ.ศ. 2561	เริ่มมีการย้ายสนามการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยมาจัดที่ภาคอีสาน โดยเริ่มที่จังหวัดขอนแก่น และ จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2562	มีการจัดประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยขึ้นมาใหม่ โดยชื่อว่าการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยครั้งที่ 1 และวงชนะเลิศจะได้รับถ้วยรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ส่วนการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยสนามเดิมให้ชื่อว่าการประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พ.ศ. 2551	เริ่มมีการประกวดวงโปงลางรายการฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เป็นครั้งแรก จัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับอีสานทีวี โดยรางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยของพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พ.ศ. 2555	มีการเปลี่ยนเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เปลี่ยนเป็นมหกรรมกรรมต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2555 ประกวดในรูปแบบมหกรรม ลำเพลิน
พ.ศ. 2556	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำดังห้วย
พ.ศ. 2557	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำผู้ไท
พ.ศ. 2558	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำเดี่ยว
พ.ศ. 2559	ไม่มีการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สวรรคต
พ.ศ. 2560	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำพัน

อภิปรายผล

จากการลงภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ในยุคแรกวงโปงลางยังไม่มีมีการประกวด ในปี 2514 มีการนำวงโปงลางแต่ละอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์มาแสดงที่จังหวัด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การประกวดที่ตายตัว แต่ละวงจึงมีการแสดงที่แตกต่างกัน เช่น บางวงทำการแสดงเป็นแบบหมอลำหมู่ ประกอบกับวงโปงลาง ในแต่ละวงมีเครื่องดนตรีที่เป็นองค์ประกอบของวงที่แตกต่างกัน แต่มีโปงลางเป็นเครื่องดนตรีหลัก เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นมีนักดนตรีที่มีความชำนาญในเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน

การประกวดวงโปงลางเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร การประกวดในครั้งนั้นมีการให้คะแนนในภาพรวมไม่มีการแบ่งแยกคะแนนออกเป็นด้าน ผู้วิจัยเห็นว่า การให้คะแนนในภาพรวมนั้นยังมีความละเอียดไม่เพียงพอในการตัดสินยังควรที่จะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของคะแนนเพิ่มเติมโดยกำหนดคะแนนออกเป็นด้าน ได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 2) คะแนนด้านการแสดง 3) คะแนนด้านการขับร้อง ซึ่งการตัดสินการประกวดวงโปงลางโดยความยุติธรรมนั้นจะเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย

ของ พัทยา สายหู กล่าวว่า การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ใช่แต่การมองคุณสมบัติเสมือนวัตถุสิ่งของ แต่ต้องคำนึงถึงบุคคลภายในวัฒนธรรมที่เป็นเจ้าของสมบัตินั้นเอง (พัทยา สายหู, 2531) จากการประกวดวงโปงลางที่จังหวัดสกลนคร ในปี 2518 เป็นครั้งแรกนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การประกวดวงโปงลางในครั้งแรกนั้นทำให้เกิดความนิยมและเกิดการแพร่กระจายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ตามที่มีในทฤษฎีการแพร่กระจายของ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boass) (งามพิศ สัตย์สงวน, 2542) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญจากวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนั้นยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวความคิดเชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้โดยวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรมแต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าและเลวกว่ากัน” (ทรงคุณ จันทจร, 2553)

ใน พ.ศ. 2530 จังหวัดกาฬสินธุ์มีการจัดการประกวดวงโปงลางเป็นครั้งแรกในงานกาชาดประจำจังหวัด มีการประกวดและให้รางวัล ผู้วิจัยเห็นว่า การให้รางวัลในการประกวดเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจสำหรับผู้ท้าวเข้าประกวด ใน พ.ศ. 2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าได้ทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 ต่อมาจังหวัดกาฬสินธุ์จึงกำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันมหกรรมการประกวดโปงลาง ต่อมาการประกวดโปงลางได้แพร่กระจายไปสู่จังหวัดอื่น ทำให้การประกวดวงโปงลางได้รับความนิยมมากขึ้น เช่น งานประกวดวงโปงลางในงานไหม จังหวัดขอนแก่น ฯลฯ การประกวดวงโปงลางได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อสนามการประกวดที่สำคัญได้มีถ้วยพระราชทานของเชื้อพระวงศ์ให้กับรางวัลชนะเลิศ เช่น การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา ผู้ชนะเลิศจะได้รับถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งมีการจัดประกวดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2549 ที่สนามกีฬาแห่งชาติ สนามศุภชลาศัย กรุงเทพฯ สนามการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยสำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น รางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมรางวัลเงินสด

ประวัติการประกวดวงโปงลางสามารถสืบค้นได้จากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านที่มีการบันทึกไว้หรือจำได้ ซึ่งบางท่านมีอายุมากแล้วประสบมาด้วยตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า การสืบค้นประวัติการประกวดวงโปงลางทำให้เข้าใจถึง กิจกรรมที่มีมาในอดีต ซึ่งทำให้เข้าใจถึงที่มาของวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่องมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมของ นิยพรรณ วรรณศิริ กล่าวว่า การศึกษาวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการมองปัญหาย้อนหลังเกี่ยวกับกาลเวลาอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ การที่จะเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องสืบสาวเหตุการณ์ย้อนหลัง ยิ่งสืบย้อนหลังได้ในระยะเวลาไกลจากปัจจุบันได้มากเท่าไรยิ่งเข้าใจปัจจุบันได้มากเพียงนั้น (นิยพรรณ วรรณศิริ, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประกวดวงโปงลางมีขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งยังไม่มีเกณฑ์การประกวด โดยมีการให้คะแนนในภาพรวม วงไหนทำการแสดงได้ดี หรือถูกใจผู้ชมมากที่สุดดวงนั้นเป็นวงชนะเลิศ ต่อมาใน พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการสร้างเกณฑ์การประกวดขึ้นมาใหม่ โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ด้านได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 2) คะแนนด้านการแสดง 3) คะแนนด้านการขับร้อง โดยในแต่ละด้านมีการแบ่งคะแนนที่ใกล้เคียงกัน ใน พ.ศ. 2530 มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปะหัตถกรรมเป็นครั้งแรกต่อมาในปี 2549 มีการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ที่สนามศุภชลาศัย กรุงเทพมหานคร โดยมีการแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านดนตรี 50 คะแนน 2) ด้านการแสดง 30 คะแนน และ 3) ด้านการขับร้อง 20 คะแนน และใน พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ขึ้นเป็นครั้งแรก จัดโดยสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับอีสานทีวี ซึ่งต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนกติกาการประกวด ใน พ.ศ. 2555 โดยเริ่มกำหนดกติกาการประกวดในรูปแบบมหกรรม ซึ่งมีการนำเอารูปแบบของ ทำนองลำ ต่าง ๆ ของภาคอีสาน มาเป็นโจทย์ในการประกวด เช่น มหกรรมลำเพลิน มหกรรมลำตังหวาย มหกรรมลำผู้ไทย และมหกรรมลำสาละวัน เป็นต้น ผลการศึกษาเรื่องโปงลาง : การประกวด พลวัต ขับเคลื่อนวัฒนธรรม จากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการรวบรวมข้อมูลภาคสนามนี้ สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับวงโปงลางได้ และสามารถเป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกันต่อไปได้ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการประกวดเดี่ยวแคน 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ลายเพลงในการประกวดวงโปงลาง 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านปี่ผู้ไท 4) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และพัฒนาดนตรีไทดำ กรณีศึกษาบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 5) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประกวดเดี่ยวโหวดในงานบุญผะเหวดร้อยเอ็ด

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง” ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน ผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวดที่ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงคุณ จันทกร. (2553). ทฤษฎีวิวัฒนาการและสังคม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์. (25 ตุลาคม 2563). ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง. (นายบุลการ สมไสย, ผู้สัมภาษณ์)
- นิตยพรณ วรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บัวรอง พลศักดิ์. (2542). กระบวนการสืบสานดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัทธยา สายหู. (2531). การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วัชร เมธาศุภสวัสดิ์. (2556). ประวัติ พัฒนาการ และรูปแบบการแสดงของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิญญู ฉวีรัตน์. (2558). วงโปงลาง : การสร้างมาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกัญญา ทองทิพย์. (2558). แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสกสรรค์ โสดีเสียว. (2554). กระบวนการสืบทอด และพัฒนางดนตรีพื้นบ้านอีสานของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.